

ARBETE MOT VÅLD I NÄRA RELATIONER

Strategi 2022 - 2024

**BENGTSFORS
KOMMUN**

**MELLERUDS
KOMMUN**

Innehåll

1. Inledning.....	2
2. Syfte och mål	2
2.1 Vision och målsättning.....	3
2.2 Uppföljning	3
3. Våld i nära relationer	4
3.1 Olika typer av våld	4
3.2 Särskilt utsatta grupper	5
4. Kommunens ansvar.....	6
4.1 Samverkan.....	6
4.2 Barn som upplever våld.....	7
4.3 Anmälningsskyldighet	7
5. Upptäckande och förebyggande arbete.....	8
5.1 Tecken på våld.....	8
5.2 Bemötande	8
5.3 Information att tillgå.....	9

1. Inledning

Det vanligaste är att kvinnor utsätts för våld i nära relationer och att våldet utövas av en manlig partner. Det är också vanligare att kvinnor utsätts för grovt och upprepat våld i en nära relation. Trots detta så är våld i nära relation ingen enskild kvinnofråga, utan en fråga om allas lika värde och mänskliga rättigheter. Våld i nära relation är ett stort samhällsproblem, ett allvarligt brott och en viktig jämställdhets- och folkhälsofråga som medför både akuta och långsiktiga fysiska, psykiska, sociala, ekonomiska och materiella konsekvenser för individen samt höga kostnader för samhället. Våld i nära relation är ett hinder för både vuxna och barns säkerhet och rättstrygghet. Våld i nära relation är därmed ett område som berör alla människor oavsett kön, ålder, etnisk bakgrund, funktionalitet, religiös tillhörighet, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Alla som blir utsatta för våld i nära relationer, oavsett kön eller könsidentitet, har rätt till stöd och skydd.

Myndigheternas ansvar inom området har under de senaste tjugo åren förstärkts genom bland annat tydligare lagstiftning, exempelvis senast 1 augusti 2021, då en bestämmelse infördes i Socialtjänstlag (2001:453) som syftar till att ge Kommunernas socialtjänst i uppgift att verka för att personer som utövar våld eller andra övergrepp mot närstående ska upphöra med det. Lagen syftar till att förutsättningarna för behandling riktat till personer som utövar våld mot en närstående ska vara likvärdiga över landet. Samtidigt tillkom sekretessbrytande bestämmelsen i Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Som innebär att socialtjänsten och hälso- och sjukvården under vissa förutsättningar ska kunna bryta sekretess för att lämna uppgifter som rör en enskild eller en närstående till den enskilde till Polismyndigheten. Syftet är att förhindra att en person begår ett allvarligare vålds-, frids- eller sexualbrott mot en närstående, då möjligheterna att förebygga allvarliga brott förbättras avsevärt om information kan lämnas i dessa fall.

För att effektiviteten, kvaliteten och långsiktigheten i arbetet lanserade regeringen 2016 en nationell strategi och ett riktat åtgärdsprogram. Strategin är tioårig och började gälla den 1 januari 2017. I strategin lyfts fyra målsättningar fram:

1. Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld.
2. Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn.
3. Effektivare brottsbekämpning.
4. Förbättrad kunskap och metodutveckling.

Strategin understryker vikten av förebyggande insatser och mäns delaktighet samt ansvar i arbetet mot våld.

2. Syfte och mål

Syftet med denna strategi är att inom Bengtsfors och Melleruds kommun synliggöra, motverka och förebygga våld i nära relationer. Men även uppmärksamma våldsutsatthet hos särskilt sårbara grupper. Strategin beskriver hur Bengtsfors och Melleruds kommun definierar och förhåller sig till våld i nära relationer. Strategin ska bidra till att personal inom förvaltningarna och de kommunala bolagen har god kännedom och medvetenhet om våld i nära relation. De åtgärder som lyfts fram i strategin har som mål att ge förutsättningar för att stärka arbetet mot våld i nära relationer under perioden 2022–2024.

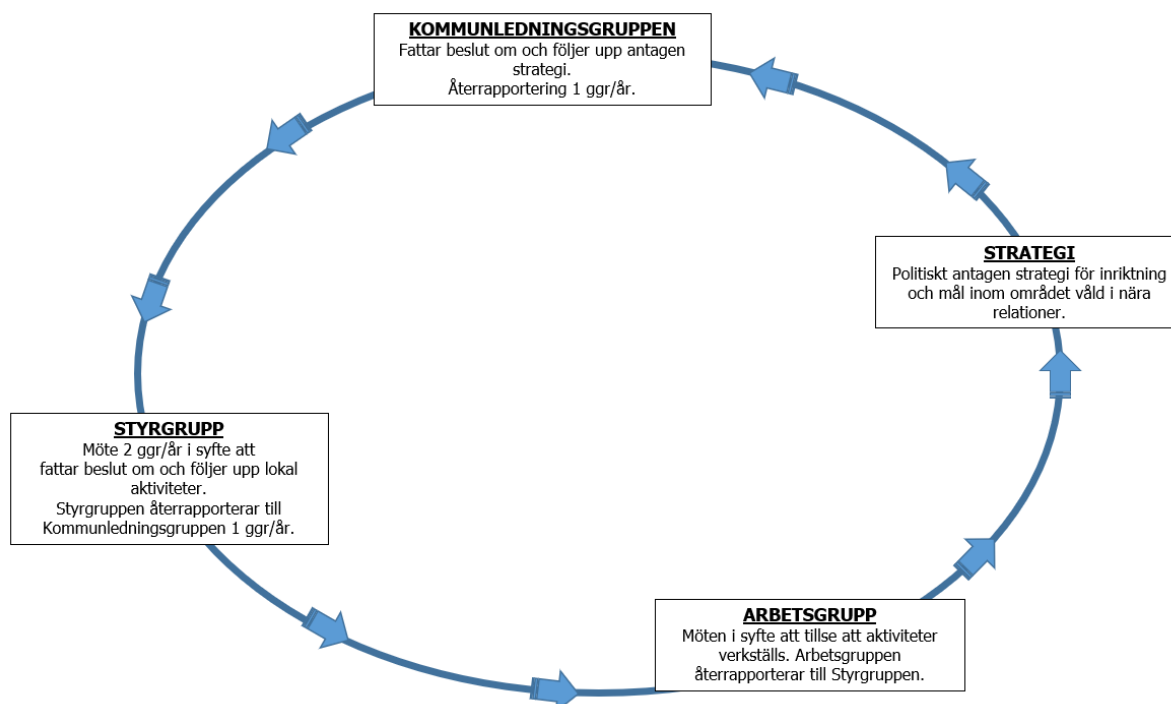
2.1 Vision och målsättning

Bengtstors och Melleruds Kommun ser allvarligt på våld i nära relationer. Våldsutsatta och våldsutövare ska erbjudas råd, stöd och hjälp av god kvalitet enligt evidensbaserade metoder. De gemensamma målen för förvaltningar och de kommunala bolagen i Bengtstors och Melleruds kommun är att:

- all personal ska ha kännedom om strategin gällande arbetet mot våld i nära relationer.
- all personal ska ha basal grundkunskap inom området våld i nära relationer.
- varje förvaltning/kommunalt bolag ska ha tydliga rutiner för tillvägagångssätt vid upptäckt eller misstanke om våld i nära relation.
- varje förvaltning/kommunalt bolag ska bedriva ett aktivt arbete mot våld i nära relationer genom för just den förvaltningen eller det bolaget lämpliga aktiviteter.
- varje förvaltning/kommunalt bolag ser årligen över och följer upp aktiviteterna. Arbetet redovisas till kommunledningsgruppen.
- varje förvaltning/kommunalt bolag uppmärksammar årligen den internationella dagen mot våld mot kvinnor (den 25 november).

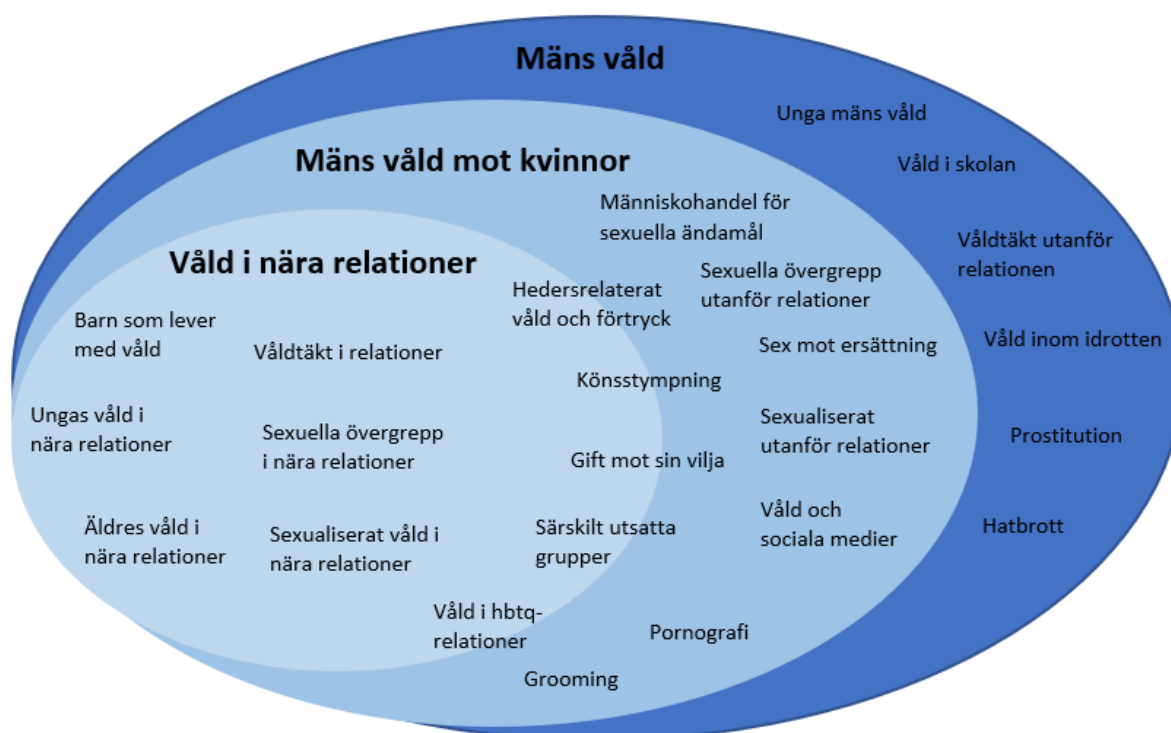
2.2 Uppföljning

I processkarta nedan beskrivs Bengtstors och Melleruds kommuns uppföljning av strategin. Syftet med strukturen är att säkerställa ett levande och aktivt arbete kring våld i nära relationer.

3. Våld i nära relationer

Enligt Brottsförebyggande rådets statistik anmäldes år 2019 i Sverige 28 400 fall av misshandelsbrott mot kvinnor över 18 år. En majoritet, 79%, begicks av närstående och andra kända gärningspersoner. 31% utgjordes av misshandelsbrott i en parrelation. Därutöver anmäldes 1720 fall av grov kvinnofridskränkning. Mörkertalet är stort eftersom en stor andel våldsutsatta aldrig anmäler våldet som de utsätts för i den nära relationen. Ungefär en fjärdedel av våldet i nära relationer polisanmäls. Ungefär var tionde barn i Sverige lever i familjer med våld. De kan själva vara utsatta för våld och övergrepp eller bevittna våldet. Barn som växer upp med våld riskerar att hamna i våldsutsatthet och våldsutövande. Undersökningar om våld i nära relationer visar att våldet, hoten och trakasserierna ofta inte är en engångsföreteelse. I synnerhet kvinnorna utsätts för återkommande hot och våld. Våldsutsatta kvinnor har också beskrivit att våldet trappats upp och blivit allt grövre. Därför är det viktigt att våldet upptäcks tidigt. Bilden visar sambandet mellan mäns våld, mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

3.1 Olika typer av våld

Begreppet våld och övergrepp mot närstående kan enligt Socialstyrelsen indelas i fyra huvudgrupper. I regel består våldet ofta av en kombination av dessa former av övergrepp. Utöver de våldstyper som nämns nedan kan förövaren utöva ekonomisk kontroll och materiellt våld. Exempel på ekonomisk kontroll är att vägra den utsatta att ha insyn i ekonomin, förskingring och att man felaktigt utger sig för att företräda den utsatta. Materiellt våld kan innebära förstörelse eller stöld av den utsattas personliga tillhörigheter, bohag och värdesaker etcetera.

Psykiskt våld - kan handla om hot, tvång, trakasserier, glåpord och förlöjliganden. Den våldsutsatta kan också utsättas för kontroll och social isolering. Även våld mot husdjur kan räknas till den psykiska utsattheten.

Fysiskt våld - kan innebära att förövaren biter, river, drar i håret, bränner, skakar eller knuffar. Det kan också bestå av örffilar, knytnävsslag, slag med tillhyggen, sparkar och stryptag.

Sexuellt våld - kan innebära olika former av sexuellt påtvingade handlingar som att tvinga den utsatta att se på pornografi, samlag utan samtycke, könsstympning, sexuella trakasserier samt att använda ett sexuellt kränkande språk.

Försummelse - kan exempelvis bestå i att den utsatta inte får behövlig hjälp med mat, medicin eller hygien. Den utsatta kan förvägras hjälp med att komma ur sängen eller få felaktig medicinering, att sakna tillgång till telefon och andra hjälpmedel med mera.

3.2 Särskilt utsatta grupper

När det gäller våld i nära relationer har vissa grupper av kvinnor lyfts fram i förarbetena, eftersom de riskerar en särskild utsatthet. Personal inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården behöver därför ökade kunskaper. Begreppet sårbar används även inom folkhälsovetenskapen för att förklara varför ohälsan är större i vissa grupper. Tanken är att vissa grupper utmärks av en ökad allmän sårbarhet som gör dem sämre ställda i en rad olika avseenden.

Exempel på olika sårbarhetsfaktorer är:

- okunnighet om de rättigheter man har.
- socialt och ekonomiskt beroende av närstående eller av samhället.
- konflikt mellan närståendes och andras förväntningar.
- isolering och ensamhet.
- beroende av andra för att klara vardagslivet.
- starkt beroende av våldsutövaren.

Äldre - med hög ålder följer ofta ett ökat beroende av omgivningen, såväl av närstående som av personal. Beroendet är en viktig riskfaktor när det handlar om att utsättas för våld. Det för också med sig en risk för upprepat våld, och möjligheten att ta sig ur en destruktiv relation minskar. Ansträngda vårdrelationer är en annan riskfaktor när det gäller våld och övergrepp.

Funktionsnedsatta - beroendet av andra har lyfts fram som en förklaring till en högre risk för kvinnor med funktionsnedsättning att utsättas för våld, jämfört med kvinnor i övrigt. Beroendet kan även medföra en risk för upprepat våld.

Utlandsfödda - kvinnor utsätts för våld i större omfattning än kvinnor som har minst en förälder som är född i Sverige. Det kan bero på att dessa kvinnor oftare har lägre utbildning, befinner sig i en utsatt ekonomisk situation och är isolerade, vilket är riskfaktorer för att utsättas för våld. Det finns även andra faktorer som gör att kvinnor med utländsk bakgrund kan vara särskilt utsatta och sårbara. Det kan handla om språksvårigheter, okunskap om de rättigheter de har på grund av dålig kännedom om det svenska samhället, starkt beroende av våldsutövaren och begränsat socialt nätverk.

HBQ - våld i samkönade relationer följer i princip samma mönster som i heterosexuella relationer. Det handlar om begränsningar i den våldsutsattas liv, kontroll, hot om våld och utövande av våld. Men det finns också olikheter, vilket gör att särskild kunskap om våld i samkönade relationer behövs. Det omgivande samhällets heterosexuella normer innebär att våld i samkönade relationer ofta osynliggörs eller bagatelliseras. Konsekvenserna kan vara att omgivningen har svårare att se, förstå och hantera våldet och därmed kunna ge adekvat stöd och hjälp. Transpersoner är en speciellt utsatt grupp på grund av sitt normbrytande könsuttryck. De får utstå hatbrott och diskriminering och de normbrytande könsuttrycken kan även användas mot dem i nära relationer.

Missbruk- eller beroendeproblematik - kvinnor i missbruk eller beroende befinner sig många gånger i livssituationer som ökar risken för att utsättas för våld, samtidigt som de kan ha svårare än andra våldsutsatta att få stöd och hjälp. Kvinnorna beskriver hur de möts av omgivningens attityder att de "får skylla sig själva" för våldet, ett förhållningssätt som de dessutom själva ger uttryck för. Våldet ses som en konsekvens av missbruket, och därmed tenderar våldsutsattheten att negligeras och osynliggöras.

4. Kommunens ansvar

Varje kommun ansvarar för socialtjänsten inom sitt område. Kommunen har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver. Kommunens uppgifter inom socialtjänsten fullgörs av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer. Enligt Socialtjänstlagens så kallade portalparagraf (1 kap. 1 § SoL) ska samhällets socialtjänst på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Vidare ska socialtjänsten med hänsyn till människans ansvar för sin och andras sociala situation, inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten ska bygga på respekt för människors rätt till självbestämmande och integritet. Socialnämnden har ett ansvar att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp (5 kap. 11 § första stycket SoL). Bestämmelsen omfattar alla brottsoffer, oavsett ålder och kön, och nämnden ska efter en individuell bedömning i varje enskilt fall enligt 4 kap. 1 § SoL bevilja behövligt bistånd till dem och deras närstående, om de själva inte kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt. Kommunen kan även erbjuda öppna insatser som service enligt 3 kap. 1 § SoL. Insatser som riktar sig till våldsutövare är en viktig del i arbetet för att bekämpa och förebygga våld. I detta sammanhang har socialtjänsten ett ansvar för att ta ett helhetsgrepp om frågan och se till att hela familjen får den hjälp och det stöd som respektive person behöver. Insatser till våldsutövaren är av avgörande betydelse för att förebygga att våldet upprepas.

4.1 Samverkan

Våld i nära relationer är ett mångsidigt problem som kräver samverkan både i enskilda ärenden och på övergripande nivå. Polis, rättsväsende, hälso- och sjukvård, socialtjänst och kvinnojourer är några av aktörerna runt en våldsutsatt. I författningen Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) finns krav på att vårdgivaren samverkar både internt och externt;

5 § Vårdgivaren ska samverka internt för att samordna hälso- och sjukvårdsåtgärderna så att de inte motverkar varandra. Om åtgärder riktas till flera i en familj, ska samtliga åtgärder samordnas. Detta ska göras med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld.

6 § Vårdgivaren ska vidare samverka externt med andra verksamheter, myndigheter och organisationer som berörs för att skapa förutsättningar för att samordna insatserna från de olika aktörerna så att de inte motverkar varandra. Om insatser ges till flera i en familj, ska vårdgivaren även samverka för att skapa förutsättningar för att samordna samtliga insatser. Detta ska göras med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld.

För att tidigt upptäcka och hjälpa barn som far illa eller riskerar att fara illa är det viktigt med en väl fungerande samverkan mellan skola och socialtjänst. Krav på denna samverkan framgår både i 29 kap. 13 § Skollag (2010:800) och 5 kap. 1 a § SoL.

Samverkan är även ofta nödvändig för att komma i kontakt med och kunna ge det stöd och den hjälp våldsutsatta och våldsutövare har rätt till. En del av Bengtsfors och Mellerud kommunens strategi i arbetet mot våld i nära relationer är att informera bostadsbolag och bostadsrättsföreningar om Huskurage. Huskurage är en ideell förening med mål att förebygga och förhindra våld i nära relation genom att ge grannar verktyg att agera.

Att införa Huskुरage är enkelt och det kostar ingenting:

- Ta beslut att införa Huskुरages policy på ett styrelsemöte.
- När beslutet är taget, hämta hem information om Huskुरage. Skriv ut och sätt i trapphuset och informera alla boende.
- Informera om Huskुरage i samband med exempelvis en årsstämma.

Huskुरages policy - Vid oro för våld och av omtanke ber vi dig att:

1. Ring polisen, 112. Kontakta alltid polisen i första hand vid situationer som upplevs akuta eller hotfulla.
2. Knacka på hos grannen.
3. Vid behov – hämta hjälp av andra! Fler grannar kan bidra till att skapa mer trygghet.

4.2 Barn som upplever våld

Kommunens socialtjänstens ansvar för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och det stöd som de behöver tydliggörs i 5 kap. 1 § SoL. I bestämmelsen klargörs att socialtjänsten både har möjlighet och skyldighet att följa utvecklingen för barn som far illa eller riskerar att fara illa. Socialtjänsten ska verka för att barn växer upp under trygga och goda förhållanden. Det är således socialtjänsten som har det yttersta ansvaret för barns välfärd när vårdnadshavare av något skäl sviktar i sina uppgifter. Socialtjänstens ansvar för att särskilt beakta att barn som utsatts för brott eller som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående kan vara i behov av stöd och hjälp lyfts fram i 5 kap. 11 § tredje och fjärde stycket SoL.

Den 1 juli 2021 trädde ett nytt brott kallat barnfridsbrott i kraft. Brottet är placerat i 4 kap. 3 § brottsbalk (1962:700). Barnfridsbrottet gör det straffbart att låta ett barn bevittna vissa uppräknade brott samt straffbara försök till de angivna brotten. Syftet är att stärka det straffrättsliga skyddet för barn som bevittnar vissa brott mellan närstående eftersom dessa barn enligt forskning löper ökad risk att drabbas av både psykisk och fysisk ohälsa.

4.3 Anmälningsskyldighet

Samhället har ett långtgående ansvar för barn som far illa eller riskerar att fara illa. Myndigheter vars verksamheter berör barn och unga samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten, Kriminalvården, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen har en lagstadgad skyldighet att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Detsamma gäller även för dem som är anställda hos sådana myndigheter (14 kap. 1 § första stycket SoL). Samma skyldighet gäller enligt bestämmelsen även dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller annan sådan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvårdens eller socialtjänstens område. Exempel på sådana verksamheter kan vara hem för vård eller boende, HVB, eller friskolor. Ideella föreningar som genom avtal med kommunen utför insatser enligt SoL omfattas också av anmälningsskyldigheten. Detsamma gäller för frivilligorganisationer som bedriver tillståndspliktig verksamhet enligt 7 kap. 1 § SoL. Ideella föreningar i övrigt omfattas inte av anmälningsskyldigheten. De omfattas i stället av den allmänna rekommendationen i 14 kap. 1 c § SoL att var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla detta till socialtjänsten.

5. Upptäckande och förebyggande arbete

Att vara utsatt för våld av en närstående är en omständighet som många gånger gör att benägenheten att berätta om våldet – och att polisanmäla det – är mindre än om våldsutövaren är någon annan. Ofta har de också "normaliserat" sin situation i förhållande till den partner eller före detta partner som utövar våldet. Många drar sig för att berätta, våldutsatta söker ofta hälso- och sjukvård för diffusa fysiska och psykiska symtom som kan ha orsakats av våldet. Men de berättar oftast inte om våldet, eftersom de inte alltid sätter sina besvär i samband med att de är eller har varit våldutsatta. Symtomen förklaras i stället med att livet är stressigt och otillfredsställande. En förklaring till att den våldutsatta inte berättar om sin situation kan vara känslor av skuld och skam och en rädsla för att inte bli trodd.

5.1 Tecken på våld

Ibland kan omgivningen lägga märke till tecken på att en individ har utsatts för våld. Nedanstående uppräkningsvisar vanliga fysiska och psykiska skador och besvär som kan vara tecken på våld:

- Blåmärken, rodnader, sår, klösmärken, brännskador, avslitet hår
- Värk och smärta
- Sönderrivna eller försvunna kläder
- Sömnstörningar
- Ätstörningar
- Kräkningsreflexer, svårigheter att svälja
- Yrsel, magont, oro och diverse andra psykosomatiska problem
- Gynekologiska besvär
- Skador vid graviditet samt missfall
- Depression
- Isolering
- Utåtagerande och självdestruktiv
- Missbruk alkohol och/eller droger

5.2 Bemötande

I "Våld - handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer", Socialstyrelsen, 2016 påpekas vikten av att vilja se, vilja veta och att våga fråga vid minsta misstanke om att någon är utsatt för våld i sin nära relation. Genom att framhålla att våld är ett vanligt problem kan frågan avdramatiseras. Genom att fråga signalerar verksamheten också att våld inte är acceptabelt. Respekt, lyhördhet och förståelse är nyckelord.

Exempel på inledande frågor:

"Jag ser att du har skador (blåmärken, rivsår, smärtor som gör att du har svårt att röra dig osv.). Vill du berätta vad som hänt? Är det någon som har gjort dig illa?"

"Det förekommer konflikter i alla relationer – vad händer när du och din man blir osams? Händer det att konflikterna slutar med våld?"

"Många av de kvinnor jag möter i mitt arbete har upplevt våld i sina relationer. Jag har därför börjat fråga alla jag träffar om detta. Har du blivit utsatt för våld av någon i din närhet?"

5.3 Information att tillgå

Informationen kring våld i nära relationer ska genom respektive kommuns hemsida vara tydlig och lättillgänglig för Bengtsfors och Melleruds kommuns invånare. All personal ska veta vart information finns at tillgå samt vart man ska hänvisa för att kunna erbjuda hjälp och stöd.

Kontaktuppgifter:

- Individ- och familjeomsorgen Bengtsfors
Telefonnummer: 0531-526 512
- Individ- och familjeomsorgen Mellerud
Telefonnummer: 0530-18150
- Socialjour (under kvällar och nätter)
Telefonnummer: 0522-697444
- Kvinnofridslinjen
Telefonnummer: 020-505050
- Terraferm
Telefonnummer: 020-521010
- Nationella Mansjouren
Telefonnummer: 08-303020
- BRIS
Telefonnummer: 116111
- Brottsofferjouren
Telefonnummer: 0200-212019
- Vårdcentralen Närhälsan Bengtsfors
Telefonnummer 010-4416310
- Vårdcentralen Närhälsan Mellerud
Telefonnummer 010-4416050